

211

[illegible]

ԲՈՂԱՍԿԱՆ ՈՒՍՈՒՐՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

ጥረባት ህብረት

Բարթոմեոս Ճարտարապետը բացուելիք էր
ուղեւորահանդէսին յատակադիր պատրաստելով

Վաղղեացիք այս միջոցին մէջ թոյլ չէին
նայոյ ուղեղին անդդեալու ող չաանիւ . ուստի

ԼՅԻՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿՐԻՍԻՆԻՆԻՆԵՐՈՂ, ԹԵ՛ ԼՅՂԻՆԱԿԱՆ ՂԱՇԱԽԻՆ ԱՅՍ ԽԻՆՂԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏՈՒՄՆԱՆԳԻՆԻՆ յատկացեալ պալատն իրչափ մեծ ըլլալու է որ այս անհամար գործերը կարենայ պարունակել. և յիրաւի իրչափ ալ մեծ՝ սակայն դարձեալ չքաւելով զանազան ներկորդական մասեր աւելցուած են. ԼՅՍ մեծ պալատին իւր պարունակով թիւններովը ԼԵԿՈՒԵՂ մարդուս առայ ներկայացուցած ահոնքն, հրաշալի տեսաւ:

քանին վրայ կատարեալ գաղափար մ'ունենալու միջոցն է զանի աչք տեսնել :

Եւս պալատը 1855 թուականի մայիսի 15-ը օրը բացուեցաւ նախագահութեամբ Վաղղիոյ Վայսեր՝ Վալդէֆէն Վ. անդուգական մարդասիրին , և ընկերակցութեամբ Վաղղիոյ բոլոր պաշտօնէից , բոլոր օտար ազգաց և տէրութեանց ներկայացուցիչներուն՝ աշխարհիս բոլոր դրօշակներուն հովանւոյն ներքե :

Եւս արարողութեան , միանգամայն մեծ ձեռնարկութեան սկզբունքն ու հոգին Վալդէֆէն կայսեր սա հետեւեալ յիշատակաց արժանի խօսքը կ'այսնէ՝ որ է , " ԽՆԱՅԱՆՈՒԹԵԱՆ այս տաճարն ամենայն երջանկութեամբ կ'աւանամ , որ բոլոր ազգերը սիրով կ'միացնեն : "

Վոյն տարուան նոյեմբեր 15 ին դարձեալ յիշեալ աւագորներոյն ներկայութեանը փառաւոր հանդիսիւ գոցուեցաւ պալատը : Վոյն առթիւ պալատին Տնօրինութեան ժողովոյ Վալդէֆէն առ Վալդէֆէն Վայսը ուղղած ուղերձին մէկ կտորն ալ հոս դնել պատշաճ կ'համարիմք՝ համոզելու համար թէ ինչ մեծ է Եւրոպայի տաճարիս նպատակը :

" Եւս դաժան մրցումներն , ոսկոյնութիւններն , ազգաց իրարու վրայ ունեցած չար նախանձը և վրէժխնդրութեան սոսկալի ոգին առնչեալ կ'ենին : Եւս լուծեալ կրակը մարտի համար շատ անգամ բաւական է միայն խաղաղութեան հետեւն : Եւս ահա այս տիեզերական Եւրոպայի տաճարն մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ : Եւրոպայիս բոլոր կողմէն փարիզ և կան , թէ օտար և թէ գաղղիացի զինուոր յարգեցին , մեծարեցին , հետեւաբար յառաջդիմութիւնը կրկնակի աղէկութիւն ունեցաւ , որովհետեւ ոչ միայն նիւթապէս եղաւ շահն , այլև բարոյապէս . և ահա այս միջոցաւ է որ ժողովրդոց եղբայրական սէրը կտարածուի : "

Եւս պատասխանեց Վայսը : " Մեր աչաց տեսնուած այս անհամար հրաշալեաց առաջին ազդեցութիւնն է խաղաղութեան փափաքի մը ծնունդը . արդարեւ մի միայն խաղաղութիւնն է , որ կրնայ մարդկային իմացականութեան այս գլխաւոր և օգտակար գործոց թիւն աւելցնել . ուրեմն դուք ամենքնիք ալ ինծի հետ ցանկալու էք որ խաղաղութիւնը մշտնջենաւոր ըլլայ " :

Վաղղիոյ այս մեծ Եւրոպայի տաճարին մէջ գործ ունեցող 20000 հոգիէն կեսէն աւելին երեւելի հանդիսացան , որոնց աշխատութիւններն ըստ պատշաճի և աստիճանի զանազան պատուանշաններով պսակուեցան :

Չմոռնանք նաև յիշելու թէ այս մեծ արարողութեան հանդէսն աւելի փառաւոր եղաւ երաժշտական խումբով մը : Վերկայ գանուողներուն շնորհալի միտքը , տեսնուած անհամար հրաշալիքներէն բանդագուշալ աչքը նորոգիչ հանգիստ մը կ'առնէ : ուրիշ անգամոց քաղցր յուզմանց մէջ : Վերգաձնակութիւնը՝ որ հոգին մարմինէն բաժնելով գէպ ի շողիացեալ աշխարհ մը կ'վերացնէ , կարծես թէ այս մեծագործութեան նիւթական մասէն բարոյական խորհուրդը կ'ենէր :

Վշխարհիս մէջ ամեն բան կրկնակի է . ինչպէս մարդս՝ անանկ ալ ամեն բան հոգի մ'ունի , որ իրմէ յետոյ կ'ապրի մերթնին նման անմահ ըլլալով : Իսկին մը , գործոյ մը հոգին՝ ինչ որ ալ ըլլայ՝ բարոյական մասն է . գործ ըսածնիս անանկ բան մ'ունի , որ կ'մնայ , ծանօթութիւն մը , ուսմունք մը անմահ հրիտակներ են , զորոնք մարդկութիւնն իմացական դիւանագրութեանց մէջ կանցնեն , և ըստ պիտոյից կ'գործածեն յառաջդիմութիւնը ձօնադրելու համար :

1862 թուականն ալ երեւելի եղաւ Եւրոպայի տիեզերական արուեստաշահութեան մէջ տեսնուեցան 1855 էն յետոյ եղած յառաջդիմութիւնները :

Տաճարատան արուեստաշահութեն ալ ոչ փոքրիկ ապացոյց մ'էր անոր յառաջդիմութեանը : Եւրկա ցուցուց աշխարհի թէ՛ փոյթ ունի երեւելի ազգաց հետեւիլ , և թէ՛ արդէն բաւական քայլեր առած է :

Եւս այս միջոցաւ մարդկութիւնն անվախ ճանաբար քայլ առ քայլ իր նպատակին պիտի հասնի՝ յառաջդիմելով ՄՏՔՈՎ ԵՒ ՁԵՌՔՈՎ , ինչպէս կրէ գերմանական տաճը :

Ե.Օ.Գ.Է.ՅԻՆ

() Գոստախաւ և առատագուծ Սուլթանն այս շաբթու առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհեց ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք ազգախնամ Զօր :

Վորին Վ. Ս. Եւս Եւրոպայի տաճարն այս մեծ շնորհն անհնարին բերկրութեամբ սրտի հրատառակէն յետոյ կ'իւրեմք ի դիմաց ընդհանուր լիզգիս պարտ և պատշաճ եղած շնորհակալութիւնը հրապարակաւ ալ մատուցանել խոնարհաբար , ջերմ՝ բարեմաղթութիւններով վասն երջանիկ երկարութեան Վորին Ս. Եւս Եւրոպայի տաճարն () սմանեան մեծազօր Վայսրութեան , որուն բարձր շնորհաց հովանւոյն ներքե ուրիշ ազգաց հետ սիրելի լիզգս ալ անդորրութեամբ կ'պատասպարուի և կ'յառաջդիմէ վայելելով Վայսերական ամեն արտօնութիւն ու խնամք :

Եւս շաբթու ազգային Սահմանագրութեան շնորհիւ օրինաւոր և բարեկարգ Սարլուսիւն ունենալու մէկ արդասիրք բերկրութեան կ'իւրեմք ծանուցանել մեր սիրելի ընթերցողաց :

Եւս Եւրոպայի տաճարն այս մեծ արարողութիւնը միայն ազգային Պատրիարքարանի հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով մինչև հիմա միայն Պատրիարքարանի կ'յանձնէր ազգայնոց վերաբերեալ խնդրոց քննութեան գործը , և անոր գաղափարն առած տեղեկագիրները հաւատարմութեան արժանի կ'գտներ : Սակայն այս օրերս երկու մասնաւոր գաղափարները Վայսերական բարձրագոյն Պատրիարքարանին առջև վաւերական համարուելու պատիւն ունեցին : Եւս Եւրոպայի տաճարն մէջ վէճ մ'ըլլալով Իսկիւտարի Ս. Խաչի թաղին պատուարժան Խորհրդոյն կողմէն քննուել , և տեղեկագիրը բարձրագոյն Պատրիարքարանի հաղորդուելով կատարելապէս ընդունուել է իւրեւ օրինաւոր էլ : Իսկ միւսն ուղղակի գաղափարական գործոց Պաշտօնէին կողմէն Սարլուսիւնն ուղղուել է Խաչիկի թաղական արժանապատիւ Խորհրդոյ կողմէն նոյն վէճին վրայ տեղեկագիր խնդրելու համար :

Եւս Եւրոպայի տաճարն արդիւնքն ու օգտակարութիւնը , որոնց քաջ համադրած ենք մենք ազգային ուրիշ գործերու միջոցաւ ալ , և հարկ է որ ամեն ազգային համոզութիւն արժանի լիզած յարգանքը մատուցանելով , և անոր օրինաւորութեան հաստատուն և անդրդուելի մնալուն համար պարտ ու պէտք եղածն ի գործ դրնելու փոյթ ունենալով :

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԺԱՆՈՒՑՈՒՄ

Եւս Եւրոպայի տաճարն Եւրոպայի տաճարն մէջ վախճանեալ Հայազգի խօսք Վաղար Վրիգորեանի թողած ժառանգութեան Տաճարատան մէջ գանուող ժառանգաց ընկած բաժնին մէկ մասը Սարկոսեան Սեփա : Վրիգոր Լիֆէնտի միջնորդութեամբ ձեռք բերուած և սոյն մասին օրինաւոր ժառանգաց մէջ արդարութեան բաժանումը Ս. Վալդէֆէն ազգային Սարլուսիւնն յանձնուած ըլլալով լիզգային Սարլուսիւնը յիշեալ ժառանգաց ներկայացման համար վեց ամիս պայմանաժամ որոշեց այս օրէն սկսեալ : Հետեւաբար՝ սոյն պայմանական յայտարարութեամբ կ'անուցանէ բոլոր ազգայնոց որ՝ ուր որ յիշեալ խօսք Վաղար Վրիգորեանի օրինաւոր ժառանգները կ'գտնուին , մինչև առաջիկայ սեպտեմբեր ամսոյ 28-ը օրը կամ անձամբ և կամ փոխանորդաբար ներկայանան լիզգային Պատրիարքարանը և իրենց անունը արձանագրել տան և իրաւունքնին հաստատեն :

Իւրաքանչիւր ժառանգ պէտք է որ օրինաւոր վաւերագիրը ձեռքը ներկայանայ և ուղ որ անձամբ չլինալով ներկայանալ փոխանորդ կարգելու ըլլայ , իր ստորագրութեամբը հաստատեալ և տեղւոյն լիզգային Սարլուսիւնն կողմէն վաւերացեալ փոխանորդագրով մը ներկայացնէ զայն :

Ս. Եւրոպայի տաճարն պայմանաժամը ընտելէն անմիջապէս ետքը՝ ժառանգութեան բաժանումը պիտի ըլլայ օրինաւորապէս լիզգային Սարլուսիւնն միջնորդութեամբ . և անիւ ետքը որ և է պահանջմունք այս մասին անվաւեր և անընդունելի պիտի համարուի :

28 մարտ 1864
Ի Պատրիարքարանի Հայոց : Վ. Պօլիս :

Հաւօք սրտի իմացանք որ այս շաբթու Վաղարեանի ժողովոյն անդամներէն պերճաշուք Վերգ պէյ Եւրոպայի տաճարն և մեծապատիւ Վերսէս Էֆէնտի հատեան հրաժարական գիր ուղղած են առ Վաղարեանի ժողովն : Եւս լսածնիս ստոյգ է՝ Եւրոպայի տաճարն պէյին հրաժարականն իր անձնական վագումնց այս միջոցիս խիստ շատցած ըլլալու և միանգամայն Վաղարեանի ժողովէն արդէն երեք հոգի հրաժարած ըլլալով ժողովն օրինաւորութեան սահմանէն դուրս կարծելուն վրայ հիմնարկուած է եղեր : Եւս Եւրոպայի տաճարն Սարլուսիւնն ընդունաւ և անորին լիզգային Սարլուսիւնն ընդունաւ : Եւս Եւրոպայի տաճարն Սարլուսիւնն ընդունաւ և անորին լիզգային Սարլուսիւնն ընդունաւ : Եւս Եւրոպայի տաճարն Սարլուսիւնն ընդունաւ և անորին լիզգային Սարլուսիւնն ընդունաւ : Եւս Եւրոպայի տաճարն Սարլուսիւնն ընդունաւ և անորին լիզգային Սարլուսիւնն ընդունաւ :

Վաղարեանի ժողովն իւր Սրբազան Վալդէֆէն պատասխանը խիստ օրինաւոր գտնելով Վեյին հրաժարականն ընդունելէ խորշը , և իր մէջէն երեք հոգի որոշելով պատգամաւորութիւն ղեկել է զանի համոզելու համար :

Իսկ Վերսէս Էֆէնտիին հրաժարականն իր անձնական տկարութեան վրայ հիմնեալ ըլլալուն՝ ժողովը սրտաւ համարել է անոր հետ ալ լիանակեցելու մարդ ղեկել և խնդրել որ իր դիտաւորութիւնը բացորոշ յայտնէ , ըստ որում հրաժարագիրը թէպէտ արժանագրութիւններով ըլլալուն՝ բացատրութեան կարօտ երեցեր է :

Մշոյ միտան Միտանակէս վարդապետը ժողովին ներկայացաւ և ըսաւ թէ՛ ինքը Միտանակէսն էր իրենց հետ իրենց վարդապետաց պատճառաւ խառնութիւնները պատճառաւ, թէ՛ Վարդապետը վարդապետը բոլոր Միտանակէսներն էր գտաւ կոչեց, թէ՛ ոչ խորհրդան իրեն վանահայր կրնգուին՝ քանի որ միտանակէսներ իրաւունք ունին քուէարկութեամբ իր վանհայրն ընտրելու, և ոչ զԼորեմիս վարդապետը իրեն Մշոյ առաջնորդ կրնգուին, և թէ՛ Վարդապետը լաւ կրնէ, ըսաւ, թէ՛ որ քննիչ մը դրէ՛. ապա թէ՛ ոչ թէ՛ իրենց հետ և արեւմտեան միտանակէսն էր պատճառաւ:

Մտնապետ պէշ յայտնեց ժողովին որ Միտանակէս վարդապետն ինքզինքն Մշոյ միտանակէսն էր փոխանորդ կոչեց, բայց չէ. վասն զի սկզբան երբ Վ. Պօլիս եկաւ, Սրբազան Պատրիարքին ներկայանալով ըսած է թէ՛ « ինք Վալին գտնուելով և տեսնելով Մշոյ միտանակէսն իրաւունք վիճակը, չէ ուզել վանքը վերադառնալ և ուղղակի Վ. Պօլիս եկեր է », բայց յետոյ միտանակէսն կողմէն հանրագիր մը բերել տալով և անոր մէջի սա պարբերութիւնն իրեն օգնութեան կոչելով՝ « իսկ այս գործոց մանրամասն տեղեկութիւնը Միտանակէս վարդապետէն կրնաք առնել », ինքզինքն միտանակէսն փոխանորդ հրատարակեց, և արտաքս կարգի Մանսաֆօղովին գալով՝ միտանակէսն կողմէն խել մ'անտեղի առաջարկութիւն ներընկէն յետոյ՝ վանքին Վ. Պօլիս խառն մէջ ունեցած սենեակը պահանջեց որ հոն իջնան. բայց երբ Մանսաֆօղովին իրմէ գրաւոր տեղեկութիւն խնդրեց Մշոյ անցից վրայ, չկարողացաւ և ոչ մի ինչ օրինաւոր տեղեկութիւն տալ:

Ետքը վարդապետին գտնաւորով ըսաւ թէ՛ Վարդապետն արդէն Մշոյ մասին իր որոշումն ըրած և զայն Վ. Պօլիս միջոցաւ գործադրելու սկսած է, թէ՛ միտանակէսներ լեւա իրաւունք չունին այս որոշման հակառակել և իւր վանհայրը կարգել քանի որ խորհրդան վանհայրութեան հրաժարեալ կամ արգիլեալ չէ, և վանքը տակաւին ոչ իր սահմանադրական կանոնադրութիւնն ունի և ոչ բարեկարգ տնտեսութիւն. թէ՛ միտանակէսներ ընաւ Մշոյ գործոց չարտի խառնուի, այլ խորհրդան հակողութեան ներքե մտնելով՝ հնազանդութեամբ վանքին բարեկարգութեանը պիտի ջանալ նոր հաստատութիւն սահմանադրական կանոնաց համեմատ. թէ՛ Վարդապետը զնա պատասխանատու պիտի ճանչնայ և պատժոյ արժանի դատի թէ՛ որ ստուգիլ Մշոյ կամ միտանակէսն մէջ խառնակութիւն մը պատահի, և յատկապէս պահանջեց որ Միտանակէս վարդապետը բացատրէ թէ՛ ինչ ըսել կուզէ արեւմտեան միտանակէսն պատճառաւ, և թէ՛ ոչ որո՞ւ արեւելք պիտի թափէ:

Միտանակէս վարդապետը պատասխանեց որ ինքը ընաւ միտանակէսները գրգռելու միտք չունի, թէ՛ արեւմտեան միտանակէսն ըսելով սա կիմանայ որ արեւմտեան միտանակէսն և արեւելեան միտանակէսն, թէ՛ խորհրդան կրնգուին, բայց անոր հետ եկող վանքիներն ու իշխման վարդապետը չեն ուզեր:

Պէշերեան էֆէնտին յայտնեց թէ՛ միտանակէսները երբեք առաջնորդ կամ վանհայր հանած չունին, և գրեթէ զամենքը փախուցած է. ուստի զարմանք չէ որ հիմա ալ խորհրդանի դէմ կզինին. սակայն իրենց խօսքն անգոր է, վանքն Մշոյն է, և թէ՛ որ միտանակէսն այս ընթացքը շարունակեն՝ Վարդապետը պիտի ստիպուի իրենց վանքէն արտադրել:

Ի վերջոյ՝ ժողովն Միտանակէս վարդապետը

որ ի գլխաւորութիւն և ի հնազանդութիւն հրաւիրելով, Մտնապետ պէշն ըսաւ որ պէտք է միտանակէսները հաստատութեամբ հաւատայ, որ Մշոյ խնդիրը Վարդապետն տնօրինած կերպով յօգուտ միտանակէսն որոշուած է, և նորանոր բողոքներ չտայ և խռովութեան գրգռելու չըլայ: Միտանակէսներն չորս հոգի հրաւիրուած են ի Վ. Պօլիս, որ խորհրդանին և նոյն իսկ իրեն հետ վանքին կանոնադրութիւնը պատրաստեն. և կ'ուսայ որ անոնց Վ. Պօլիս գալովը կատարեալ հաշտութիւն կ'հաստատուի և գործերը կանոնաւոր վիճակի մէջ կ'մտնեն:

Միտանակէս վարդապետը խոստացաւ հնազանդիկ Վարդապետն և իրեն միտանակէսն, որ Մշոյ խնդրոյ մասին եղած տնօրինութեանց հակառակ շարժում մը չցուցնէ, և ի թէ՛ աղմուկ մը պատահի՝ ևս հոս պատասխանատու չեմ ըսաւ:

Ժողովն անոր յայտնեց որ ինքը միտանակէսն փոխանորդ չմտնեալ, բայց ի թէ՛ միտանակէսն կողմէն աղմուկ կ'ընէ, իր վրայ կասկած պիտ'ունենայ, և որոշեց նաեւ որ Պատրիարքարանի մէջ սենեակ մ'որոշուի ու հոն նստաի մինչև Մուշէն իր միտանակիցները գան:

Սկէց երեք շաբաթ յառաջ Վաղարշական ժողովոյ մէջ Վրդապետի խնդրոյն համար Վաւառական Մանսաֆօղովին տեղեկագիրը կարգացուցնով՝ ժողովակներ պատշաճ տեսեր էին հրապարակել նորոշման Վաղարշ արժանապատիւ Մետրով վարդապետն առժամանակեայ կերպով անմիջապէս Վրդապետ զընկել իրեն դործադրիչ Մանսաֆօղովին, խաղաղարար և քարոզիչ, որովհետև Տեղւոյն Վաղարշը ծեր և անկար ըլլալով և առաջնորդական փոխանորդ Մանսաֆօղ վարդապետը Պօլիս կուտած ու իր պաշտօնէն հեռացած ըլլալով տեղւոյն աղգային վիճակը խանգարել և ժողովուրդն անխնայութեան մէջ ինկել էր:

Թէպէտ և նոյն օրը Վաղարշական ժողովակներ մեծադոյն մաս չունենալով օրինաւոր ատեն չէին կազմած, և բոլոր որոշումներն ու տնօրինութիւններն օրինաւոր ատենին մէջ վաւերացուելու պայմանաւ ըրած էին, բայց գործին ստիպողական վիճակը հարկ ի վերայ դրած էր ներկայ ժողովականաց՝ Սրբազան Պատրիարք և որ պատասխանատուութեանը մասնակցելով սոյն որոշումն անմիջապէս գործադրել. նա մանաւանդ՝ Վրդապետ ուղեւորելու համար նոյն շաբթուան երեքու շաբթուան՝ հինգ օրէն ուղղակի Միտանակէս պիտի հասնէր, իսկ հետեւեալ շաբթուան շոգենաւը հաղիւ տասնէ հինգ օրէն կրնար ընկել մի և նոյն ճանապարհը:

Հա այս պատճառներով արժանապատիւ Մետրով վարդապետին ստիպում եղած էր մեկերի ու օրուան մէջ պատրաստուիլ ու ճամբայ ելնել: Եւ արդարեւ Մետրով վարդապետն ալ իր պատրաստութիւնները տեսած երկու շաբաթ յառաջ ուղեւորելու վրայ էր: Եւս միջոցին Մանսաֆօղ վարդապետը յանակակաւ հասաւ ի Վ. Պօլիս, որ ինչպէս յայտնի է՝ Վաղարշական ժողովականաց տնօրինութեանը փոփոխութիւն կրնար պատճառել, և կամ՝ գէթ գործոյն ստիպողականութիւնը թնթեցնել. և այնպէս ալ եղաւ՝ Մետրով վարդապետին յիշգրիտութեամբ առժամանակեայ կերպիւ ետ մնաց, մինչև որ անցաւ ուրբաթ Վաղարշական ժողով մեծագոյն մասամբ և օրինաւոր ատենին մէջ նախկին տնօրինութիւնը վաւերացուց և պէտք եղած հրահանգները տալով՝ Մետրով վարդապետն այս շաբթու մէջ Վրդապետ զընկել

ու վճռական որոշումն ըրաւ, և Մետրով վարդապետն ալ չորեքշաբթի օրը ուղեւորեցաւ գէթ ի Վրդապետ:

Նշելու էնէն յայտնի կերպով որ մեր այս խնդրոյն վրայ հրատարակած փոփոխական լուրերուն ամենն ալ ստույգ են եղեր նոյն իսկ Վաղարշական ժողովոյ կողմէն եղած տնօրինութեանց հետեւելուն պատճառաւ:

ՆՈՒՆԱՆՈՒՆ

ՆՈՒՆԱՆ: Լեւոնեալ եղակի դէպքը կը կարգաւոր աւստրիական օրագրաց մէջ, որ կ'ընթացի կարգէ գուրս ագահի մը:

Մետրով քաղաքներէն մեկուն մէջ խաղաղութեամբ կ'եմք վարող գիւղացի մը կար: Սիկա իւր դաշտերը մշակելէն յետոյ՝ ուրիշներուն գործերուն մէջ ալ աշխատել կերթար: Նոյն և խնդանդամ (անխառն) մայր մ'ունէր, որ չկարենալով օտքի վրայ աշխատիլ՝ տանը մէջ գտնուած մէկ քանի խոզերը խնամելու որոշուած էր: Եւս անասնոց յատկացած կերակուրէն կուտար մօրն ալ որ էր պարզ գետնախնձոր: Սա պայմանաւ որ աղատ էր մայրը գետնախնձորներուն մէջէն ամենէն ընտիրները զատելով ուտելու:

Խնուած կինն երկար ատեն չկրնալով դիմանալ այսպիսի կերակուրի մը, և համբերութիւնը հասնելով՝ կ'ընէ տեղւոյն արդարութեան ատենին, որ դատապարտեց զգիւղացին հետեւեալ պատժով թէ՛ յետոյ այնորիկ պարտաւորեալ է ըստ ամենայնի հոգալ և խնամել իւր մայրը:

Եւս վճռէն քանի մ'օր ետքը ծառէ մը կ'ախուած գտան գիւղացին, որ արդարութեան ատենին վճռոյն անպաղ Գործադրութեան ազատելու մտք է ըրեր:

Կարգաւոր թէ՛ օր մը յառաջ զինքը տեսած են չուան ծախող խանութի մը մէջ, որ զինքը կ'ախելու համար պէտք եղած չուան ուրոշեալ գինէն աւելի աժան առնելու համար երկու ժամէն աւելի աշխատել է խանութպանը համոզելու մտքը:

Զրէշ մ'է եղեր ասիկա, չէ թէ մարդ:

ՆՈՒՆԱՆ: Եւս յոյս 6 ին անդղիացի մը կը մեռնի Նոտրայի մէջ: Սիկա զուարթութեան և գոհունակութեան ճամբիս արժէքը գիտնալուն՝ մեծ գուժար մ'որոշած էր իր կտակին մէջ՝ իր թաղման ատենը վրան խնդացողին համար:

Սեփի կտակին գործադրիչ պարտաւորեալ էր թաղման արարողութեան ատեն հանգիստ կանաց գէմերը զիտելու, որոնց ամենն ալ տխուր կ'գտնէր: Երբէն ինքն ներքին ուրախութեամբ ձեռուրները կ'ընէր, որովհետև կը տակին որոշմանը համեմատ խնդացող մը չգտնուելու ատեն նոյն գուժարն ինքն պիտի ժառանգէր:

Վաղարշ զեռ տունը եղած՝ երէցին ճառխօսած ատենը յանկարծ քովն սենեակէն կատու մ'ենկելով աղախինի մը ուսոյ վրայ կցատուէր, որ կեցեր կուլար տիրոջ վրայ: Վաղարշ չկրնալով այս միջոցին ինքզինքը բռնել՝ կ'սկսէ խնդալ բոլոր հանգիստականաց առջև, որոնք զինքը պայանելով դուրս կ'հաննէ:

Տունը տակնուվրայ եղաւ. ժառանգորդներն որտասուքին կրկնեցին և կանիճէին մեռելը: Եւս ի տխրացան երբ գործադրիչը կը տակը ձեռքը դալով ծանոց իւրը ամենեցուն թէ՛ հանգուցելոյն որոշման համեմատ ահագին գուժար մը կ'ախտի խնդացող աղախինը:

Կրտսի թէ որոշեալ ստակին գուժարն է:

500000 ֆրանք:

ՅՊԱՆԻԱ : Կարգադրութիւն սպանիացի (մայրաքաղաքն է Մատիւտ . ընակցաց թիւը 20,000,000 ի կէսանի . տասնեակնգերորդ դաւրէն ի վեր տասնեակնգ մեծ գաւառաց բաժնուած է , որոնցմէ շատերը մեծամեծ տէրութիւններ կկազմեն) սեղանաւոր մը կառաջարկէ նոր ներդուց մը բանալ Ղիպրաթարայի գոցուած երկրին ծայրին հոսէն : Եւս նոր ներդուցին մէկ բերանը պիտ'ըլլայ Ուլկիանոսէն (ծրաֆալկարի մէջ , իսկ միւսը միջերկրականէն Լնտալուզի մէջ :

Եթէ յաջողի՝ մեծապէս պիտ'օգնէ յիշեալ կղզւոյն առջեւն անցնող նաւերուն , որոնցմէ խիստ շատերուն վտանգուիլը դժբաղդաբար շատ անգամ օրագիրք կ'անուցանեն :

— Լուանց ազգի և կրօնի խորութեան անհրաժեշտ պարտք համարած եմք հրատարակել ամեն տեսակ բարեգործութիւնները . ինչպէս հետեւեալն՝ զոր եւրոպական բոլոր լրագիրները չափազանց դովեստներով հրատարակեցին :

Ապանիոյ Թագուհին Յովհաննէս Մանուէլի մեծամեծ ծառայութիւնները վարձատրելու գերով « Մարքիզ » պատուանունը շնորհեց անոր : Եւսկա զանազան պարագաներու մէջ տէրութեան զանձուն փոխ տուած է առանց շահու :

Եւս բարձր տիտղոսը բոլոր Ապանիոյ սիրելի եղաւ , որովհետեւ ընդունողն այնպիսի մէկն է , որ իւր ահագին հարստութիւնը միշտ բարեգործութեանց կ'առաջնորդէ : Եւս նոր Մարքիզը այս վերջին օրերս Սոմատեր դաւառին մէջ նոր դպրոց մը և անկեղծաց մը կանգնեւ որոշած է , որոնց ծախքն երեք միլիոն ֆլորանք հաշուած է :

Երգէն բազմաթիւ հիւանդանոցներով իւր անունը կ'ընշատակուի և անհամար աղքատ ու անտէրներ ձրիաբար կ'անմուծին ըստ ամենայնի : Բաղաբական գործոց մէջ բնաւ միջամտութիւն չունի , կ'օգնակայ միայն բարի մարդ մ'ըլլալով :

Եւսպիսի վեհանաճ և առաքինի անձանց օրինակներ ու թէ միայն մեր ազգին՝ այլ և բոլոր մարդկութեան մէջ շատ քիչ կ'տեսնուին :

ԼԻՋՊՈՒՆ : Լիզպոսական (մայրաքաղաք Բօթուկայի՝ 260,000 ընակչք) օրագրոյ մը մէջ հետեւեալ ցաւալի դէպքը կ'կարգանք :

Երեսուն տարին է ի վեր շտեմնուած ջրոց յորդումը (թաշմադ) կ'շարունակէ : Սանթաբի մէջ Սանթա—Իրիա անուն յիշատակարանի մը շէնքին խարխիւր ջրով քոցուած է : Հատ գիւղերը ջրով ծածկուեցան : Կորուստն ահագին է . երկամիլիոնայ երթեւեկութիւնը դրեթէ բոլորովն դադրած է :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Լնցեալ ամսոյն վերջերը Պէլի մէջ (ի Սիւաեալ—Կահանգ) մարդ մը մեռած է , որուն մարմնոյն ծանրութիւնը 150 հօտայէն աւելի կուգար , և մինչև վերջին շունքը դիրնալու վրայ էր :

Իւր մերձակայ բարեկամներն , մանաւանդ ծնողքն միշտ ահագողի մէջ էին՝ յանկարծ պայթիլը խիստ հաւանական ըլլալուն : Իւթ հոգի հազիւ կրցան տանել դիակը :

— Լմերիկայի Վիլիքէն անուն փոքրիկ քաղաքին մէջ բնաւ աղքիկ չկայ , որովհետեւ երբ աղքիկ մը քսան տարեկան ըլլալէն յետոյ առանց ամուսնոյ մնայ՝ հրէջները (թուրուսկաճի) ժողովք կազմելով մէջերնին քուէ կ'առնեն թէ ով պիտ'ամուսնանայ նոյն աղքիկն հետ :

Քուէն ընդունողն ապրուստը ծարելու չափ դրամադուր մը կ'ընդունի ընկերութեան կողմէն :

Երջկանց համար եղած այն խնամքը խիստ կարեւոր է և աւելի արժանի մեր ազգայնոց ու

չափութեանը : Եւքատ , որը և անտէր հաղարաւոր աղքիկներ կ'երեւին այսօր Լզգիս մէջ , որ տարիքին առած են և դեռ չեն ամուսնացած : Եւս ցաւալի վիճակը շատ անտեղութեանց պատճառ ըլլալէն զատ՝ տարածում գերեզման կիջեցընէ անոնցմէ շատերն , կամ անբուժելի հիւանդութեանց ու անձնական տկարութեանց ենթակայ կ'ընեն :

Եւս վիճակին դարման տանելու համար՝ ըստ մեզ հարկ է ընկերութիւն մը կազմել և որը ու անոք աղքիկներն ամուսնացնելու փոյթ ունենալ՝ կարելի եղածին չափ անդորրելով նաև անոնց ապագան : Լզգայիք , երթալով կապառի ազգը . խորհեցէք անգամ մը , ժամ մը այցելութեան ելէք մայրաքաղաքիս խաներնալ , պիտի տեսնէք անոնց ցուրտ ու խոնաւ անկիւններուն մէջ մեր պանդուխտ եղբայրները , որոնց շատերը շատ տարիներէ ի վեր կ'պանդխտին՝ ձրեւած իրենց ամուսիններն . . . Ընտանիքն ու հայրենիքը : Եւս ալ արժանի է ուշադրութեան ու խնամոց :

— Լմերիկայի մէջ տասն և մէկ անգամէ բաղկացեալ ընտանիք մը կայ , որոնց մէջ դեռ մահ չէ մտած : Հայրերնին 92 , մայրերնին 89 , անդրանիկ զաւակնին 65 , և ամենէն պզտիկը 59 տարեկան են : Ինը զաւակներուն ամենն ալ արու են :

ՄԻԼԱՆ : (քաղաք Իտալիոյ՝ 190,000 ընակչք) Եւսոյս 3—15 ին առաւօտուն . մէկ քանի վայրկեան տեղող երկրաշարժ մ'եղած է հոս : Բաւական մեծ կ'պատմուի կորուստը . շատ տուններ փլեր են : Հեռագրի մը ծանուցման նայելով՝ օր մ'ետքը կրկնուեր է գետնաշարժը :

ՆՈՒՆՈՒՅՄՈՒՆԻՐ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԵՐ : Սեծարգոյ Կ . Փանոսեանի տաճկերէն լեզուով հեղինակած « Բարեկամք միւսհիմն » անուն տետրակին յաշխարհաբառ թարգմանութիւնն է , Գին 3 դրուշ :

ՊԱՏԿԵՐ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ԼԵՒՈՆ ՎԵՅԵՐՐՈՐԴ՝ ՎԵՐԶԻՆ ԹԱԳԱՌՈՒ ԷՍՏՈՑ : Սեր այս վերջին տարաբաղդ թագաւորին՝ որ փարիզի մօտ Կեղևտինեանց վանքին Եկեղեցւոյն դամբարանը կ'հանգչի , գերեզմանին և մարմնոյն պատկերը խիստ գեղեցիկ դժագրուած և տպագրուած՝ կ'ախուր Լանդիսիս գրատունը : Գին 7 դրուշ :

Քաջայոյս եմք որ այս պատկերն իր ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԵԱՄԵԸ , գեղեցիկ դժագրութեամբն ու միանգամայն աժանութեամբը յարգոյ աղագայիններէն ջերմ ընդունելութիւն մը կ'գտնէ և ամեն ԷՍՑ կիւլմայ հատ մը ստանալ :

ԼԸ ՄՕՏԻԼԼԻԻՍԹԻՆ : Գաղղիարէն պատկերազարդ լրագիր մ'է , որ կ'հրատարակուի ի փարիզ խմբագրութեամբ Երեւելի դրագիտաց , և բազմաթիւ բաժանորդներ ունի Եւրոպոյի ամեն կողմը : Հաշակաւոր է իւր բովանդակութեանց ընտրութեանն ու պատուականութեանը կողմանէ :

Եւս լրագրին 1857 էն մինչև 1863 տարւոյն վերջը հրատարակուած թերթերն վեցամսեայ կազմուած են իւրաքանչիւրն 500 պատկերով զարդարեալ և 500 ի չափ երեսէ բաղկացեալ . իսկ դիբը մեր ժառն լրագրէն քիչ պզտիկ :

Կժախուր Լանդիսիս գրատունը խիստ աւան գնով , որ զարմանք կ'պատճառէ հայ ընթերցասիրաց :

ԷՍՑ ԷՍՑ ՊԱՏԿԵՐՈՒՆՆԵՐ : — Եւքաւանք արաբաց ի հայաստան՝ արաբեալ Պէնի վարդապետի : — Պատմութիւն նահանգին սիսական Ստեփաննոսի () րէլէան Եւք Եպիսկոպոսի Սիւնեաց . երկհատոր : — Պատմութիւն Եւքաւանից՝ Սուլիսի Կաղանկայտուացւոյ . և պատմութիւն Լանկ—Սամուրայ և յաջորդաց իւրոց՝ Սամուր վարդապետի Սեծորեցւոյ . երկհատոր : — Տիեզերական պատմութիւն Ստեփաննոս վարդապետի Տարօնեցւոյ : — Տարեգիրք՝ Սիսապ Սպարապետի Հայոց :

Կախնեաց ընտիր մասնեալութեանց այս ցանկալի նշխարները Հաշնազարեան արժանապատիւ Կարապետ վարդապետի անձանձիր երկասիրութեամբն ի լոյս ընծայուած են , որոնցմէ զընկուած էինք քանի մը տարի յառաջ տըգիտութեամբ և անփութութեամբ :

Ղմարիտ հայու մը պարտ է ոչոս գեղեցիկ յիշատակարաններն ունենալ . Սակայն լսելով կցախիւր որ Հասարակութիւնը պէտք եղած ընդունելութեամբ պատուած չէ զասոնք , և շատ քիչ ծախուած են մինչև հիմա , որուն համար խնդիր եղաւ ծանուցանել ի նորոյ :

Եսոնք կ'գտնուին ամեն հայ գրաւաճառաց քով , ինչպէս նաև Հանդիսիս գրատունը : Եւս նել ուղղորները դնոյն կողմանէ գոհ կ'ըլլան :

ՅԵՆԱՆԵՐԵՐԵԱՆ ԳՐԵԱՆՆԵՐ

ՄԵԾ՝ ՆՈՐ ԽԱՆԻ ՎԵՐԻ ԴՈՒՍԵՐ ՄԵՋ ԹԻՒՅ

Յ . Գրասենեակը շարաթը երկու օր Տուամարակալութեան դատատուութիւն կ'ըլլայ , հայերէն տաճկերէն և գաղղիարէն լեզուով , ուր մէկը օրինաւոր տուամարակալութիւնը (կրկնաուարի ծամբով) կ'ընայ 12 դասի մէջ ուսանիլ :

Եւսնձին սորվելու համար 12 դասը 21/2 ոսկի կանխիկ , խմբովին դաստուութեան համար 1 ոսկի կանխիկ :

Յ . Գրասենեակը յանձն կ'առնու նաև առևտրական տեսրակներու կարգադրութիւն և քննութիւն , նամակներու գրութիւն և թարգմանութիւն , մաքսէն վաճառք հանել և դուրս վաճառք ղեկել , վաճառք ծախել և վաճառք կամ այլ ինչ ծախու առնել և այլն . մէկ խօսքով՝ թէ գուրսերէն և թէ հոսկէց ամեն իր իր նամոցը յանձնուած յանձնարարութեանց և գործակալութեանց կանոնաւոր և աժան կերպով կատարումը և այլն :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԵՐ

- ՊՈՒՍՍԵ . Թէ փիլէ Եւք Բայլօնեան :
- ԿԱՐԵՒ . Տ . Գրեգոր Տ . Միլոսեան :
- ԻՋՄԻՐ . Արամ ալա Ղոնճաեան :
- ՏՐԱՊԻՋՈՆ . Խալատուր Ալա Էլմասեան :
- ԿԵՅԿԵ . Խալատուր Ալա Մանուէլեան :
- ՊԱՏԿԵՐԶԱԿ . Թորոս Ալա Միլոսեան :
- ՔԵՐԱՍՈՐ . Գրեգոր Ալա Խ . Մազմանեան :
- ԹՈԳԱՐ . Գրեգոր Ալա Սէֆերեան :
- ԱՏԱՆԱ . Նաղարէթ Ալա Էօնպաղեան :
- ԱՏԱՐԱՋԱՐ . Մ . Յակոբ Ալա Տ . Գրիգորեան :
- ԵՐՈՒՍԱՂԵՍ . Եսայի վարդապետ :
- ՄԱՆՁԵՍԹԵՐ . Յովհաննէս Ալա Գափաւաճեան :
- ՊԱՏԱՎԻԱ . Գրեգոր աղա Նահապետեան :
- ՓԱՐԵՋ . Պօղոս աղա Արփաճեան :
- ԻՋՆԻՄԻՏ . ՄԷԼԵՐՈՆ , Վ . աղա Տէր Արիստաքեսեան :
- ԿԱԼԿԱՍԹԱ . Յ . Վհաննէս աղա Ալփալեան :
- ԱՂԵԿԱՍԱՆԴՐՈՒՄ . Դաւիթ աղա Յակոբեան :

ԽՄԲԱԳԻՐ ՏՆՈՐԻՆ
Մ . Բ . Ինքնակալ Է . Ս . Լաճաճեան

Ի ՏՊ . Թ . ՏիւլԼՏՃԵԱՆ Կ . Պ . ԲԵՒԵՐՃԻ ԽԱՆ